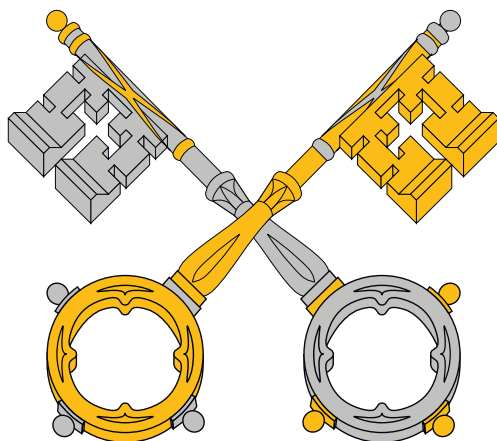

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

PAPINSTVO

Suvremeno shvaćanje
osporavanog znaka

KNJIŽICA SAŽETAKA

XXVII. međunarodni teološki simpozij
Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
21. ožujka 2022.

Velika dvorana Centralnoga bogoslovnog sjemeništa
Zrinsko-Frankopanska 19, 1. kat

Dekan:

prof. dr. sc. Mladen Parlov

Povjerenstvo za organiziranje znanstveno-teoloških simpozija:

izv. prof. dr. sc. Josip Dukić, predsjednik

prof. dr. sc. Ante Vučković, član

prof. dr. sc. Jadranka Garmaz, član

doc. dr. sc. Domagoj Runje, član

lic. theol. Ana Peroš, član

prof. dr. sc. Hans Mendl,

Teološki fakultet, Sveučilište u Passau, Njemačka, vanjski član

prof. dr. sc. Zbigniew S. Formella,

Papinsko salezijansko sveučilište, Rim, Italija, vanjski član

prof. dr. sc. Stanko Gerjolj,

Teološki fakultet, Sveučilište u Ljubljani, Slovenija, vanjski član

Sažetak s engleskog prevela i tekst uredila:

lic. theol. Ana Peroš

Sažetak s talijanskog preveo:

dr. sc. Petar Milanović-Trapo

Održavanje simpozija pripomogli su:

Splitsko-makarska nadbiskupija

Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja

Sveučilište u Splitu

Kontakt:

tel.: (021) 308-322

e-mail: aperos@kbfs-st.hr

www.kbf.unist.hr

Grafička priprema:

Paola Jukić

Tisak:

Dalmacija papir, Split

PROGRAM

Moderator: lic. theol. Ana Peroš

9.00 Otvorenje simpozija i pozdravni govori

Moderator: prof. dr. sc. Ivan Bodrožić

9.15 prof. ddr. sc. **Pablo ARGÁRATE**
(Katolički teološki fakultet Sveučilišta u Grazu, Austrija)
Jorge Bergoglio / papa Franjo. Njegove preobrazbe i suprotstavljeni pogledi o njemu

9.45 dr. sc. **Benito GIORGETTA**
(Udruga Iktus – Onlus)
“Ne znakovi moći, nego moć znakova”

10.15 Rasprava

10.45 Kava, osvježenje

Moderator: prof. dr. sc. Ante Vučković

11.00 nasl. prof. dr. sc. **Ivan ŠAŠKO**, Ordinarijat Zagrebačke nadbiskupije
Unitatis fidei et communionis principium et fundamentum. Papinska služba prema obredima započinjanja petrovske službe rimskoga biskupa

11.20 prof. dr. sc. **Ante CRNČEVIĆ**
(Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu)
Auctoritas et potestas, servus et pastor. Naglasci liturgijske euhologije za jasnija poimanja papinske pastirske službe

11.40 dr. sc. **Dijana MIHALJ**, poslijedoktorandica
(Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu)
Necessitas Ecclesiae i papinska zakonodavna vlast u aktualnom crkvenom kontekstu

12.00 Rasprava

12.30 Podnevna stanka

Moderator: dr. sc. Ivan Lovrić, asistent

15.30 prof. dr. sc. **Tonči MATULIĆ**
(Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu)
Doprinos i recepcija nekih moralnih aspekata u naučavanju pape Franje

- 15.50. izv. prof. dr. sc. **Ivica ŠOLA**
(Odjel za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera
u Osijeku)
***Papa Franjo medijski i(li) doktrinarni revolucionar? Između
percepcije i zbilje***
- 16.10 dr. sc. **Silvana BURILović CRNOV**
(Tiskovni ured Splitsko-makarske nadbiskupije)
***Pluralnost recepcija naučavanja pape Franje i njegovih izjava u
hrvatskom medijskom prostoru: od manipulacije do poslušnosti***
- 16.30 doc. dr. sc. **Emanuel PETROV** – izv. prof. dr. sc. **Marijo VOLAREVIĆ**
(Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu)
Pape trećeg tisućljeća i pitanje ređenja žena
- 16.50 Rasprava
- 17.15 Kava, osvježenje
Moderator: dr. sc. Domagoj Volarević, poslijedoktorand
- 17.30 doc. dr. sc. **Edvard PUNDA**
(Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu)
Drugi vatikanski koncil i proširenje papinskih dogmi
- 17.50 doc. dr. sc. **Mihael PROVIĆ**
(Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu)
Katolički odgoj i izazovi pontifikata pape Franje
- 18.10 doc. ddr. sc. **Ivan MACUT**
(Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu)
***Problematika papinstva u ekumenskim dokumentima između
Katoličke Crkve i ekumenskih partnera***
- 18.30 **Hrvoje VARGIĆ**, mag. oec., mag. phil., Zagreb
(doktorand na Katoličkom sveučilištu Ivana Pavla II. u Lublinu,
Poljska)
Osporavani dijelovi Amoris laetitie
- 18.50 Završna rasprava
- 19.15 Završetak simpozija
prof. dr. sc. **Mladen PARLOV**, dekan

PROGRAMME

Moderator: lic. theol. Ana Peroš

9.00 Opening of the symposium and welcome speeches

Moderator: Full Prof. Ivan Bodrožić, Ph. D.

9.15 Opening Keynote Speech

Full Prof. **Pablo ARGÁRATE**, Ph. D. Th. D., PhCand. D.

(Catholic Faculty of Theology of the University of Graz, Austria)

Jorge Bergoglio / Pope Francis. His Transformations and Opposed Views upon Him

9.45 **Benito GIORGETTA**, Ph. D. (Assotiation Onlus Iktus, Italy)

“Not Signs of Power, but the Power of Signs”

10.15 Discussion

10.45 Coffee break

Moderator: Full Prof. Ante Vučković, Ph. D.

11.00 Adjunct professor **Ivan ŠAŠKO**, Ph. D.

(Ordinariate of Archdiocese of Zagreb)

Unitatis fidei et communionis principium et fundamentum.

Papal Ministry According to the Rites of Commencement of the Petrine Ministry of the Bishop of Rome

11.20 Full Prof. **Ante CRNČEVIĆ**, Ph. D.

(Faculty of Catholic Theology of the University of Zagreb)

Auctoritas et potestas, servus et pastor. Accents of Liturgical Euchology for Clearer Notions of Papal Pastoral Ministry

11.40 **Dijana MIHALJ**, Ph. D., postdoctoral researcher

(Faculty of Catholic Theology of the University of Split)

Necessitas Ecclesiae and Papal Legislative Power in the Current Ecclesial Context

12.00 Discussion

12.30 Lunch break

Moderator: Ivan Lovrić, Ph. D., assistant

15.30 Full Prof. **Tonči MATULIĆ**, Ph. D.

(Faculty of Catholic Theology of the University of Zagreb)

Contribution and Reception of Some Moral Aspects in Pope Francis' Teachings

- 15.50 Assoc. Prof. **Ivica ŠOLA**, Ph. D.
(Department of Cultural Studies of the Josip Juraj Strossmayer University of Osijek)
Pope Francis as a Media and(or) Doctrinal Revolutionary? Between Perception and Reality
- 16.10 **Silvana BURILOVIĆ CRNOV**, Ph. D.
(Press Office of the Split-Makarska Archdiocese)
Plurality of Receptions of the Pope Francis' teachings and His Statements in the Croatian Media Space: from Manipulation to Obedience
- 16.30 Assist. Prof. **Emanuel PETROV**, Ph. D. and
Assoc. Prof. **Marijo VOLAREVIĆ**, Ph. D.
(Faculty of Catholic Theology of the University of Split)
Popes of the Third Millennium and the Issue of Women Ordination
- 16.50 Discussion
- 17.15 Coffee break
Moderator: Domagoj Volarević, Ph. D., postdoctoral researcher
- 17.30 Assist. Prof. **Edvard PUNDA**, Ph. D.
(Faculty of Catholic Theology of the University of Split)
Second Vatican Council and the Extension of Papal Dogmas
- 17.50 Assist. Prof. **Mihael PROVIĆ**, Ph. D.
(Faculty of Catholic Theology of the University of Split)
Catholic Education and Challenges of the Pontificate of Pope Francis
- 18.10 Assist. Prof. **Ivan MACUT**, Ph. D., Th. D.
(Faculty of Catholic Theology of the University of Split)
The Issue of Papacy in Ecumenical Documents Between the Catholic Church and Ecumenical Partners
- 18.30 **Hrvoje VARGIĆ**, M.Ec., M.Phil., Zagreb
(doctoral student at the Catholic University of John Paul II in Lublin, Poland)
Disputed Teachings of Amoris laetitia
- 18.50 Final discussion
- 19.15 Closing remarks by
Full Prof. **Mladen PARLOV**, Ph. D., dean

Sadržaj

prof. ddr. sc. Pablo Argárate

Katolički teološki fakultet, Sveučilište u Grazu, Austrija

Jorge Bergoglio / papa Franjo. Njegove preobrazbe i suprotstavljeni pogledi o njemu 7

dr. sc. Silvana Burilović Crnov

Tiskovni ured Splitsko-makarske nadbiskupije

Pluralnost recepcija naučavanja pape Franje i njegovih izjava u hrvatskom medijskom prostoru: od manipulacije do poslušnosti ... 8

prof. dr. sc. Ante Crnčević

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Auctoritas et potestas, servus et pastor. Naglasci liturgijske euhologije za jasnija poimanja papinske pastirske službe 10

dr. sc. Benito Giorgetta

Udruga Iktus – Onlus

župa Sv. Timoteja, Termoli, Italija

“Ne znakovi moći, nego moć znakova” 11

doc. ddr. sc. Ivan Macut

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Problematika papinstva u ekumenskim dokumentima između Katoličke Crkve i ekumenskih partnera..... 13

prof. dr. sc. Tonči Matulić

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Doprinos i recepcija nekih moralnih aspekata u naučavanju pape Franje..... 14

dr. sc. Dijana Mihalj, poslijedoktorandica

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Necessitas Ecclesiae i papinska zakonodavna vlast u aktualnom crkvenom kontekstu 16

doc. dr. sc. Mihael Prović

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Katolički odgoj i izazovi pontifikata pape Franje 18

doc. dr. sc. Edvard Punda

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Drugi vatikanski koncil i proširenje papinskih dogmi 19

nasl. prof. dr. sc. Ivan Šaško

Ordinarijat Zagrebačke nadbiskupije

Unitatis fidei et communionis principium et fundamentum. Papinska služba prema obredima započinjanja petrovske službe rimskoga biskupa 20

izv. prof. dr. sc. Ivica Šola

Odjel za kulturologiju, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Papa Franjo medijski i(li) doktrinarni revolucionar? Između percepcije i zbilje 21

Hrvoje Vargić, mag. oec., mag. phil., doktorand

(Katoličko sveučilište Ivana Pavla II. u Lublinu, Poljska)

Zagreb

Osporavani dijelovi *Amoris laetitie* 22

izv. prof. dr. sc. Marijo Volarević – doc. dr. sc. Emanuel Petrov

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Pape trećeg tisućljeća i pitanje ređenja žena 23

Jorge Bergoglio / papa Franjo. Njegove preobrazbe i suprotstavljeni pogledi o njemu

prof. ddr. sc. Pablo Argárate

Katolički teološki fakultet, Sveučilište u Grazu, Austrija

U svome radu predstavljam aktualnog rimskog biskupa naspram njegove argentinske pozadine i ocrtavam različita razdoblja u njegovom životu, ističući istodobno njegove različite poglede koje je imao kao isusovački poglavar, pomoćni biskup te potom nadbiskup Buenos Airesa, kada je izabran za papu. U tome je dugome procesu nemoguće previdjeti kontinuitet i diskontinuitet. Jasno je kako njegov način vršenja uloge biskupa Rima ne ostavlja nikoga ravnodušnim. Spektar se proteže od franjomanije do nezamisliva i oštra otpora unutar Crkve, čak i unutar Rimske kurije.

Ključne riječi: papa Franjo, kontinuitet i diskontinuitet, prihvaćanja i otpori Franjinome pontifikatu.

Pablo Argárate redoviti je profesor na Katoličkom teološkom fakultetu Sveučilišta u Grazu. Njegovo istraživačko područje pokriva proučavanje crkvenih otaca, većinom s kršćanskoga Istoka, s posebnim naglaskom ne samo na njihove kulture i jezike nego i na bogatstvo i raznovrsnu baštinu kršćanstva na Srednjemu Istoku. Bavi se pneumatologijom crkvenih otaca kao i tematikom hodočašća u kasnoj antici. Doktorirao je filozofiju 1996. na Sveučilištu Buenos Aires u Argentini, a na Sveučilištu u Tübingenu u Njemačkoj postigao je doktorate na studiju istočnih kršćanskih kultura i jezika 2001., te iz teologije 2003. Predavao je na sveučilištima u Paderbornu, Tübingenu i Torontu. Od 2011. predaje na Sveučilištu u Grazu i voditelj je Instituta za patristiku, istočnu i ekumensku teologiju, gdje trenutno obnaša i službu dekana Katoličkog teološkog fakulteta. Od 2021. predsjedava UNESCO-ovom Katedrom za međukulturni i međureligijski dijalog za jugoistočnu Europu na istome Sveučilištu. Objavio je 11 knjiga, na engleskom, njemačkom, francuskom, španjolskom i katalonskom jeziku; preko 50 poglavlja u stručnim knjigama na brojnim jezicima i više od 40 članaka. Sudjelovao je na više od 200 skupova.

Pluralnost recepcija naučavanja pape Franje i njegovih izjava u hrvatskom medijskom prostoru: od manipulacije do poslušnosti

dr. sc. Silvana Burilović Crnov

Tiskovni ured Splitsko-makarske nadbiskupije

Proces globalizacije u suvremenom svijetu povezoao je čovječanstvo i otvorio neviđene mogućnosti komunikacije putem sredstava društvenih komunikacija. Njihovim razvijanjem kroz posljednja dva stoljeća, ljudska civilizacija osjetila je blagodat povezanosti, ali i rađanje novih podjela i sukoba, izolacija i udaljavanja, odbacivanja i neprihvatanja među ljudima. Komunikacija je bitno teološki pojam. U svom nauku Katolička crkva sebe predstavlja kao sveopći sakrament spasenja kroz kojeg Bog – savršeni Komunikator, komunicira čovjeku sebe kroz svoju Riječ. Papa Franjo kao poglavar Katoličke crkve u svojim nastupima i porukama kroz suvremene medije promovira “kulturu susreta” kao odgovor i rješenje problema s kojima se susreće čovječanstvo u spomenutoj komunikaciji. Kroz proteklo razdoblje stekao je brojne pristaše, one koji su oduševljeno prihvatili ono što je činio i govorio, ali i brojne protivnike, one koji su ga kritizirali i koji nisu mogli prihvatiti poruke koje je upućivao vjernicima. U oba slučaja veliku ulogu odigrali su mediji, ali i rimski prvosvećenik koji se više od svojih prethodnika pokazao spremnim za virtualnu komunikaciju i virtualnu evangelizaciju. To potvrđuje i činjenica da je u prvoj godini svoga pontifikata proglašen “komunikatorom godine” i onim koji popravljaju “imidž Crkve” te daje novo lice papinstva. Međutim, papa Franjo je više puta izrazio nezadovoljstvo kako pojedini mediji prenose njegove poruke, izvlače riječi iz konteksta, odnosno manipuliraju istinom. U ovom radu autorica analizira pluralnost recepcija naučavanja pape Franje i njegovih izjava u hrvatskom medijskom prostoru, koje se odvijaju od manipulacije do poslušnosti. Analizira recepciju Papinih poruka i misli u službenim i poluslužbenim crkvenim glasilima (nad/biskupijski vjesnici, IKA, HKR, GK), potom u liberalnim svjetovnim medijima (*Slobodna Dalmacija*, *Jutarnji list*, *Indeks*) te u katoličkim konzervativnim glasilima, odnosno portalima (*vjeraidjela.com*, *katolik.hr*, *quovadisroatia.com*). U tom vidu autorica analizira glavne značajke Papine komunikacije, tumači “kulturu susreta” kroz njezina tri konstituirajuća elementa: slušanje, širenje istine (odba-

civanje laži) i navještaj mira. Interpretira, također, poteškoće s kojima se susreće Papina komunikacija ističući tri izazova: pretpostavljanje konteksta, populizam i spontana otvorenost. U zaključku autorica sažima rezultate istraživanja.

Ključne riječi: Papa Franjo, poruka, pluralnost recepcija, mediji, istina, *fake news*, manipulacija, poslušnost.

Silvana Burilović Crnov voditeljica je Informativnog odjela Tiskovnog ureda Splitsko-makarske nadbiskupije od 2006. godine. Diplomirala je filozofsko-teološki studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu 2006. godine i radila kao vjeroučiteljica u školi. Na Suvremenomu učilištu u Splitu završila je 2009. god. za PR menadžera za odnose s javnošću. Godine 2015. obranila je licencijat, a 2019. doktorirala na Poslijediplomskom studiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, smjer Kršćanstvo i suvremena kultura o temi Smiljana Rendić: katolička novinarka i pratiteljica Drugoga vatikanskog sabora. Objavila je više znanstvenih i stručnih radova iz područja teologije i komunikologije, odnosa religije i medija. Sudjelovala je na nekoliko međunarodnih znanstvenih skupova i simpozija. Urednica je i novinarka u elektronskim i tiskanim medijima. Članica je Hrvatskoga društva katoličkih novinara i Društva za komunikacijsku i medijsku kulturu, a bila je članica Odbora Hrvatske biskupske konferencije za sredstva društvenih komunikacija (2007.–2020.).

Auctoritas et potestas, servus et pastor

Naglasci liturgijske euhologije za jasnija poimanja papinske pastirske službe

prof. dr. sc. Ante Crnčević

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Slika pastira, izrasla iz biblijskoga viđenja Božjega čovjekoljublja i veoma draga ranokršćanskoj ikonografiji, u liturgijskoj je euhologiji povlašteni način govora o službi rimskoga biskupa. Služba pastira, nerijetko sužena na zadaću vlasti i upravljanja, rasvjetljuje također misao o službi naučavanja i posvećivanja, te o vlasti kao služenju. Liturgija, jedinstveno mjesto jedinstva Crkve, razumijeva se kao *cathedra* papinske pastirske službe, pri čemu su korisni uvidi u liturgiju blagdana Katedre sv. Petra. U tome svjetlu rad dodiruje i pitanja odnosa papinskoga autoriteta i jedinstva rimskoga obreda.

Ključne riječi: papa, pastir, sluga, liturgija, euhologija, rimski obred, Katedra sv. Petra, *pastor, servus.*

Ante Crnčević svećenik franjevac, član Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja (Split), rođen je u Metkoviću. Osnovnu školu pohađao je u Metkoviću, a Franjevačku klasičnu gimnaziju Sinju. Filozofsko-teološki studij započeo je na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj, a završio na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Studij liturgike pohađao je na Papinskome liturgijskome institutu u Rimu, doktoriravši 1999. godine. Od 2000. nastavnik je liturgike na Katoličkome bogoslovnom Fakultetu Sveučilišta u Zagrebu; od 2020. godine redoviti profesor; od 2007. pročelnik Katedre liturgike. Od 2004. do 2021. godine bio je pročelnik Hrvatskoga instituta za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji i urednik liturgijsko-pastoralnog lista *Živo vrelo*. Pisao je o mnoštvu liturgijskih tema, a područja njegovoga interesa u polju liturgijske znanosti su osobito liturgijska antropologija i liturgijska ekleziologija.

“Ne znakovi moći, nego moć znakova”

dr. sc. Benito Giorgetta

Udruga Iktus – Onlus
župa Sv. Timoteja, Termoli, Italija

Riječi molfetanskog biskupa Tonina Bella (1935.–1993.) “Ne znakovi moći, nego moć znakova” čine se prikladne za Jorgea Maria Bergoglia koji je 13. ožujka 2013. izabran za papu. On je 266. papa u povijesti i ima nekoliko posebnosti. Prvi je papa isusovac, prvi neevropski papa, prvi latinoamerikanac, prvi koji se nazvao Franjo te prvi koji je dočekaio umirovljenoga papu (emeritusa).

Također je bio prvi papa koji se nakon izbora na „Balkonu blagoslova” predstavio u običnoj svećeničkoj odjeći. Od sama početka odložio je svaki sjaj te se izvanrednom jednostavnošću predstavio Božjem narodu, vjernicima i nevjernicima, radoznalima i onima koji su molili za njegov izbor. Već je izbor imena Franjo nagovjestio da će prihvatiti program i stil prožet onim što je bitno, jednostavnošću. Prvi je papa u povijesti s tim imenom.

Neki tvrde kako posljednju trojicu papa “razlikuje” činjenica da je sv. Ivan Pavao II. bio papa za gledanje, Benedikt XVI. papa za slušanje, a Franjo papa za doticanje. Sigurno je da se nikada nisu udaljili – svaki sa svojim osobnim karakteristikama – od svijeta, Božjeg naroda i onih drukčijih. Za papu se Franju govorilo da priprema encikliku, nikada napisanu, o gestama. Potrebno je susresti ga i doživjeti kako se ponaša “iza zavjese”.

Imao sam zadovoljstvo i radost primiti različite telefonske pozive izravno od pape. Primljen sam sedam puta u sv. Martu na osobnu audijenciju s njime. Vrijeme stane, ne gleda se na sat jer se on daruje, “predaje” svom sugovorniku. Doista, svaka od ovih audijencija trajala je prosječno više od sat i pol. Kada na audijenciju idu predsjednici država, imaju određeno vrijeme koje rijetko traje više od pola sata. Prije svega treba reći da te privatne audijencije, uglavnom popodnevene, osobno on vodi. Na telefonu, kada zove, kada se dogovara, čuje se kako lista svoj notes dok bilježi, ostavljajući prostor obvezama drugih. A kada mu se kaže: “Svetosti, kada vi želite, za mene je dobar svaki datum i sat.” On odgovara: “Ali i vi svećenici također imate posla.” Ili kada osobno piše poruke koje potpisuje, uvijek naglasi, nakon što je stavio datum: “Ukoliko tebi odgovara, inače

možemo također promijeniti.” U privatnim audijencijama i službenim intervjuima ne izbjegava nijedno pitanje, ni od nepristojnih ljudi.

Ključne riječi: Tonino Bella, Jorge Maria Bergoglio, papa Franjo, dom sv. Marte, geste, audijencija.

Benito Giorgetta rođen je u Montemitru/Mundimitru, Campobassu, Italija. Svećenik je biskupije Termoli-Larino i župnik župe Sv. Timoteja u Termoliju (Campobasso). Postigao je magisterij iz teologije sa specijalizacijom iz mariologije i doktorat iz bioetike. Bavi se novinarstvom. Predavao je moralnu teologiju na Teološkom institutu u Chietiju. Predsjednik je Udruge Iktus – Onlus. Objavio je nekoliko knjiga: *Vita umana* © copyright divino (2006.), *Via Crucis* (2007.), *Il vangelo strabico* (2010., 2011., 2012.), *San Timoteo, la storia del santo custodito a Termoli* (2019.), *Passiamo all'altra riva* (2022.). Osobni je prijatelj pape Franje.

Problematika papinstva u ekumenskim dokumentima između Katoličke Crkve i ekumenskih partnera

doc. ddr. sc. Ivan Macut

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Papinstvo je jedna od glavnih prepreka (ekumenskih problema) na ekumenskom putu kojim zajedno hode Katolička Crkva i njezini ekumenski partneri. Budući da je to pitanje od iznimne važnosti, Katolička Crkva, otkako se priključila ekumenskom pokretu nakon Drugog vatikanskog sabora, sa svojim ekumenskim partnerima u bilateralnim i multilateralnim dokumentima i o njemu progovara. Ovdje ćemo istražiti sve te ekumenske dokumente u kojima se o tom pitanju govori i to od vremena neposredno nakon Drugog vatikanskog sabora pa sve do najnovijeg vremena, te ćemo u ekumenskom duhu osvijetliti kako problematiziranje ovoga pitanja, tako i teološke odgovore koji su ponuđeni, a sve s ciljem međusobnog približavanja i ujedinjavanja razjedinjenih kršćana. Na koncu ovog istraživanja imat ćemo dobar uvid u ovu iznimno važnu ekumensku problematiku u okviru postavljene teme te ćemo moći, u svjetlu doprinosa pape Franje ovoj tematici, dati i pogled u budućnost.

Ključne riječi: papinstvo, Katolička Crkva, pravoslavlje, protestanti, ekumenski dokumenti, jedinstvo Crkve.

Ivan Macut svećenik je Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja i pročelnik Katedre ekumenskog bogoslovlja na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Na Papinskom sveučilištu Lateran u Rimu postigao je licencijat iz fundamentalne teologije akademske godine 2010/2011. Na Papinskom sveučilištu Antonianum u Rimu 2013. doktorirao je ekumensku teologiju s disertacijom na temu *Il pensiero ecumenico di Oscar Cullmann – Indagine sulla sua opera teologica*. 2015. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu stekao je doktorat iz filozofije obranivši rad na temu *Filozofija u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, pod vodstvom mentora prof. dr. Pave Barišića*. Od 2016.–2021. bio je glavni i odgovorni urednik znanstvenog teološkog časopisa *Služba Božja*. Od akademske godine 2018./2019. voditelj je Ureda za međunarodnu suradnju i Erasmus koordinator na KBF-u u Splitu. Voditelj je nekoliko znanstvenih projekata: *Umnici franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja (od 2018. do danas)*, *Kritička obrada i objavljivanje rukopisa "Znanje i vjera" filozofa Stjepana Zimmermanna (od 2019. do 2020.)*; *Digitalizacija liturgijsko-pastoralnog časopisa "Služba Božja" (od 2019. do 2020.)*. Član je uredništva domaćih i inozemnih teoloških časopisa. Od 2018. član je Vijeća HBK za ekumenizam i dijalog. Sudjelovao je na međunarodnim i domaćim teološkim i filozofskim simpozijima i skupovima. Objavio je 23 knjige znanstvene i stručne teološke i filozofske tematike te 100-injak znanstvenih i stručnih članaka u domaćim i međunarodnim časopisima.

Doprinos i recepcija nekih moralnih aspekata u naučavanju pape Franje

prof. dr. sc. Tonči Matulić

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Otkako je 13. ožujka 2013. godine izabran na Petrovu stolicu, papa Franjo je svojim riječima i gestama u jednim budio nadu i odobravanje, a u drugima sumnju i odbojnost. U tome se prepoznaje istinski evanđeoski znak vremena. Za povijesnim Isusom je oduševljeno išao silan svijet (usp. Mk 2,13; 3,7–8; 4,1), ali je od iste te svjetine osporavan i na kraju odbačen (usp. Mk 15,13–14). Papa Franjo u sveopćoj Crkvi kojom kao Petrov nasljednik upravlja izaziva podijeljene reakcije. U tome vidimo prednost, a ne nedostatak i to upravo na temelju evanđeoske logike. Kad njegov pontifikat promotrimo u svjetlu evanđelja, u širem povijesnom kontekstu papinstva, tada ne iznenađuje što mnoge riječi i geste pape Franje kod nekih izazivaju gnjev, kao što je bio slučaj i kod Isusovih slušatelja koji su se napunili gnjevom kad su čuli poruku o Bogu koji ljubi i prihvaća sve ljude mimo Mojsijevog Zakona suženog na jedan narod (usp. Lk 4,28–30). Povijesna perspektiva papinstva u svjetlu evanđelja na vidjelo iznosi svu istinu (usp. Iv 16,13) koja uvijek bolno oslobađa, jer zahtijeva ljubav (usp. Gal 5,1.13). Stojimo sučelice neuklonjivoj dvoznačnosti najprije klicanja mnoštva “Hosana! Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje” (Mk 11,9), kao znaka obraćenja i vjere u evanđelje (usp. Mk 1,15), a zatim grlatog vikanja “Raspni ga!” (Mk 15,13), kao znaka odbijanja evanđelja i nevjere. Svjetlo evanđelja otkriva povijest papinstva u neuklonjivoj dvoznačnosti, tako da dojučerašnja prividna monolitnost i sigurnost već danas pokazuju svoje istinske slabosti i nesigurnosti. Dovoljno je prisjetiti se količine spolnih i financijskih zloporaba koje su isplivale na površinu upravo dolaskom pape Franje na Petrovu stolicu, da nam zablista istina evanđelja: “Licemjeri! Čistite čašu i zdjelu izvana, a iznutra su pune grabeža i pohlepe” (Mt 23,25).

Papa Franjo je već u prvom programskom dokumentu, znakovita naslova *Radost evanđelja*, naznačio kako moralno učenje slijedi iz izvorna vjerskog učenja, u čijem je središtu osoba Isusa Krista Sina Božjega, dakle Evanđelje, a ne bilo koje moralno pitanje istrgnuto iz konteksta. Stoga u moralnom učenju Crkve prvenstvo pripada vjeri. Samo “vjera ljubavlju djelotvorna” (Gal 5,6) očituje nutarnju milost i snagu Duha Svetoga. Evanđeoska ljubav kao srž moralnog učenja Crkve nadahnjuje i omogućava spoznaju ispravne hijerarhije istinâ vjere i morala. Promatranje života iz srca evanđelja otvara oči vjere da vide kako je siromaštvo u

srži evanđelja kojemu se Crkva ne smije zatvarati; kako se otajstvo kršćanske vjere sažima u otajstvu Božjega milosrđa u Isusu Kristu i Crkva ga ne smije učiniti drugotnim; kako kriza i propadanje zajedničkog prirodnog doma otkriva nedostatke kršćanske odgovornosti na planu zajedničkog zauzimanja u svijetu; kako jedinstvo učenja i prakse ne isključuje različite načine tumačenja nekih vidova tog učenja, posebno na moralnu području; kako poziv na svetost nije upravljen samo nekima, nego svima, te kako ona nije nagrada za besprijekorne ljudske čine, nego je dar i djelo Duha Svetoga i Kristove milosti u svakomu tko s njima surađuje; kako u svakom konkretnu ljudsku biću treba prepoznati brata ili sestru jednaka ljudskog dostojanstva bez ikakve diskriminacije. Ovaj jezgrovit prikaz jasno upućuje na glavne teme i naglaske Franjinog učenja koji imaju duboke moralne implikacije: evanđelje i evangelizacija, ljubav i milosrđe, svetost i siromaštvo, zajedništvo i jedinstvo u različitosti, izgradnja zajedničkoga doma, obitelj i mladi, bratstvo i sestrinstvo. Doprinos pape Franje moralnom učenju Crkve je već danas nemjerljiv, iako pritom treba staviti naglasak na novosti i svježinu drukčijih naglasaka i pristupa od samih tema i načela koja su, implicitno ili eksplicitno, prisutna u učenju Crkve od samih početaka. Upravo je pitanje o naglascima i pristupima pape Franje u vrjednovanju pojedina moralnog izazova nametnulo i pitanje o dometima recepcije njegova moralnog učenja u životu Crkve. Dobro je poznato da papu Franju prati sudbina "znaka osporavanog" u Crkvi, a tomu je dobrim dijelom tako zbog drukčijeg pristupa i iznošenja drukčijih naglasaka nekih moralnih pitanja za koje se činilo da ih je ranije papinsko učiteljstvo definitivno apsolviralo. Autor će se o tome pobliže pozabaviti u ovom doprinosu bez ikakvih pretenzija na konačne i cjelovite odgovore.

Ključne riječi: Evanđelje, ljubav, siromaštvo, milosrđe, bratstvo, ekologija, papa Franjo, moralno učenje, znak osporavan.

Tonči Matulić svećenik je Hvarske biskupije. Poslijediplomski studij iz moralne teologije završio je na Visokom institutu za moralnu teologiju "Academia Alphonsiana" Papinskoga lateranskog sveučilišta u Rimu magistriravši 1995., te doktoriravši 1998. Usavršavao se u bioetici 1995. godine na Institutu za bioetiku Medicinskoga fakulteta Katoličkoga sveučilišta "Sacro Cuore" u Rimu, a 1996. godine na "Joseph and Rose Kennedy" Institutu za etiku Sveučilišta Georgetown u Washingtonu. Na Katedri moralne teologije KBF-a Sveučilišta u Zagrebu predaje od 1999., gdje je obnašao službe prodekana za znanost i dekana. Od 2009. do danas pročelnik je Katedre moralne teologije. Član je uredništva Bogoslovske smotre od 2001., a glavni i odgovorni urednik je bio od 2011. do 2016. godine. Bio je predsjednik Hrvatske sekcije Europskoga društva za katoličku teologiju od 2014. do 2021. godine. Predsjednik je Društva bivših studenata KBF-a Sveučilišta u Zagrebu od njegovoga osnutka 2016. godine do danas. Član je više domaćih i međunarodnih strukovnih organizacija. Od 2001. godine je član Etičkoga povjerenstva KBC-a Zagreb, a od 2008. je član Etičkoga povjerenstva Medicinskoga fakulteta

Sveučilišta u Zagrebu, posebno od 2014. godine do danas član Radne skupine za biomedicinska istraživanja. Od 2002. do 2005. i od 2008. do 2010. godine je bio član Nacionalnoga bioetičkog povjerenstva za medicinu. Objavio je dvanaest knjiga, više od stotinu znanstvenih i stručnih radova u domaćim i međunarodnim časopisima i zbornicima radova te je priredio tri zbornika radova. U svojstvu pozvanoga predavača sudjelovao je na više od osamdeset domaćih i međunarodnih simpozija. Fokus njegovih znanstvenih istraživanja su moralna teologija, bioetika, medicinska etika, socijalna etika, etika u znanosti i visokom obrazovanju te dijalog teologije i prirodnih znanosti.

***Necessitas Ecclesiae* i papinska zakonodavna vlast u aktualnom crkvenom kontekstu**

dr. sc. Dijana Mihalj, poslijedoktorandica

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Crkveni nauk o primatu, koji je od vremena Grgura VII. i njegova *Dictatus papae*, preko vatikanskih sabora, našao pravni izraz u važećem *Zakoniku kanonskog prava*, predmet je trajnog promišljanja teološke i pravne znanosti. Zakonik, koji ostaje vjeran tradicionalnom nauku, uspio je spojiti primat s kolegijalnošću i sudjelovanjem vjernika, dajući mu novi ključ čitanja prema smjernicama Drugog vatikanskog sabora. Postsaborska ekumenska nastojanja su potaknula i unutarcrkveni napor u traženju drukčijih izraza papinske vlasti te je u konačnici, s obzirom na njezino vršenje, istaknuta važnost onoga što teološka i pravna znanost označavaju pojmom *necessitas Ecclesie*. Sam pojam etimološki upućuje na potrebu, tj. korist Crkve, a njegova važnost kao pravnog načela nije vidljiva iz jednostavna čitanja kanonske odredbe vezane za vršenje papinske vlasti. Stoga traži dublju analizu koja se u radu predstavlja slijedeći postsaborske dokumente i rijetke autore. Vlast rimskog prvosvećenika je nerazdvojiva od dobra čitave Crkve i od njezinih potreba, a *necessitas Ecclesiae*, kao pravno načelo, određuje načine i opsege vršenja papinske vlasti sa svim njezinim atributima.

Autorica drži da je zakonodavna funkcija papinske vlasti najučinkovitije sredstvo odgovora na *necessitas Ecclesiae*, a ujedno i područje gdje je priroda ograničenja primata najvidljivija. Teološki i kanonski *locus* u koji valja smjestiti ulogu rimskog prvosvećenika je božansko ustrojstvo Crkve. Razumijevanje primata

kao konstitutivnog elementa Crkve doprinosi razlikovanju promjenjivoga od nepromjenjivoga unutar ovog instituta. U tom se smislu u radu polazi od glavnih stečevina i aktualnih izričaja crkvenoga nauka o svrsi i granicama onoga što je u srednjemu vijeku označavano izrazom *plenitudo potestatis*, a što se danas radije naziva primatom. Potom će se stavljanjem u odnos načela *necessitas Ecclesiae* i zakonodavne funkcije rimskog prvosvećenika u aktualnom crkvenom kontekstu ponuditi neki odgovori, u prvom redu vjernicima postmoderne, koji su i sami zapljusnuti izazovima autoriteta i posluha, podložnosti i slobode, potrebe za sudjelovanjem s jedne, i potrebe za osloncem u istinski svjedočkom autoritetu i vodstvu, s druge strane.

Konkretan pregled trenutnih trendova u Crkvi s obzirom na područja izmjene *Zakonika kanonskog prava* na vlastitu inicijativu rimskog prvosvećenika nametnut će i neka pitanja o samoj percepciji crkvenih normi i pristupa pravu u Crkvi. Mijenja li doista zakonodavna praksa rimskog prvosvećenika, potaknuta stvarnim potrebama Crkve, i sam pristup kanonskoj normi i općenito pravu u Crkvi? Postoji li raskorak u percepciji kanonskog prava u njegovoj ulozi očuvanja hijerarhijskog ustrojstva Crkve i usmjerenja k periferijama ili jedno ide u korak s drugim? – samo su neka od pitanja koja mogu potaknuti daljnja promišljanja, ako u ovom trenutku, bez duljeg vremenskog odmaka i nije moguće odmah dati jasne odgovore.

Ključne riječi: papinska vlast, *necessitas Ecclesiae*, primat, Zakonik, zakonodavna funkcija.

Dijana Mihalj članica je Družbe sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskoga, Provincije Navještenja Gospodinova u Splitu. Diplomirala je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu 2004. Radila je u Franjevačkom institutu za kulturu mira, obavljala praksu na Općinskom sudu u Splitu i položila pravosudni ispit 2007. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu od 2008. radila je na poslovima voditeljice kadrovske službe i tajnice dekana. Na Papinskom sveučilištu Lateran 2016. postigla je licencijat iz kanonskoga prava, a 2018. na istome sveučilištu upriličeno je predstavljane njene doktorske teze *Kanonska odgovornost redovničkih ustanova i njihovih članova u području vremenitih dobara*.

Katolički odgoj i izazovi pontifikata pape Franje

doc. dr. sc. Mihael Prović

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Turbulentnost novonastalih situacija u suvremenom društvu utječu i na crkvenu zajednicu. Osim izvanjskih turbulencija suvremenog svijeta, za vrijeme pontifikata pape Franje otkrivene su i mnoge turbulencije unutar same crkvene zajednice, pred kojima se našao sam papa Franjo u svom pontifikatu. Stoga autor u ovom radu pokušava sagledati trenutnu situaciju proučavajući krize na unutar crkvenoj razini, te njihov utjecaj na katolički odgoj. U prvom dijelu rada autor proučava mogućnosti odgoja vjernika u vremenu kada dolazi do mnogobrojnih promjena na raskrižju raznih kriznih situacija u izvanjskom (izvan crkvenom) i unutar crkvenom ambijentu, koji za posljedicu imaju utjecaj na promjene katoličkog odgoja. U drugom dijelu rada autor proučava pontifikat pape Franje pred trenutnim kriznim situacijama koje se odnose na razne izazove pred kojima se sam papa i vjernici Katoličke crkve nalaze, a to su: reforma Rimske kurije, migrantska kriza, ekološka kriza, nova antropologija koja se nalazi pred katehizacijom i novom evangelizacijom rastavljenih (i ponovno oženjenih) osoba, homoseksualnih osoba, zlostavljanih osoba koje se odnose na raznolikost agresivnih ponašanja poput nasilja, pedofilije, autodestruktivnosti, samoubojstva, eutanazije i sl. U trećem dijelu autor govori o novim izazovima katoličkog odgoja koji bi svojom katehizacijom i pastoralnim djelovanjem trebao pronaći nove mogućnosti rješavanja kriznih situacija u Crkvi i društvu po sugestijama pontifikata pape Franje.

Ključne riječi: pontifikat pape Franje, katolički odgoj, reforma Kurije, kriza (migranti, ekologija), nova antropologija.

Mihael Prović svećenik je Splitsko-makarske nadbiskupije. Doktorirao je u lipnju 2014. godine u Rimu na Papinskom salezijanskom sveučilištu na Fakultetu odgojnih znanosti specijalizacijom iz pastorala mladih i katehetike. Nastavnik je na KBF-u u Splitu od 2009., gdje predaje kao docent na Katedri Religiozne pedagogije i katehetike. Užuje specijalnost njegova djelovanja čine: vjerski odgoj djece i predadolescenata, vjerski odgoj mladih te vjerski odgoj darovite djece i djece s teškoćama u razvoju. Sudionik je više međunarodnih i domaćih simpozija te autor nekoliko znanstvenih članaka.

Drugi vatikanski koncil i proširenje papinskih dogmi

doc. dr. sc. Edvard Punda

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Predavanje je koncipirano u tri dijela. Najprije će se ukratko predstaviti dvije konstitucije Prvoga vatikanskoga koncila te sadržaj dogmi o papinu primatu i nezabludivosti. Potom će se pokazati kako su papinske prerogative definirane na Prvome vatikanskome koncilu aktualna tema i na Drugome vatikanskome koncilu.

Naime, na Drugom vatikanskom koncilu definirano je da vrhovnu vlast u Crkvi ima i biskupski zbor na čelu s papom. Riječ je, dakle, o nečemu što nazivamo proširenje dogme. Također se može govoriti o proširenju dogme nezabludivosti ukoliko „Cjelina vjernika, koji imaju pomazanje od Svetoga (usp. 1 Iv 2,20 i 27), ne može se u vjeri prevariti“ (*Lumen gentium*, 12).

Proširenje se u prvome redu odnosi na smještaj govora o ovim dogmama. Govor o primatu smješten je unutar rasprave o kolegijalitetu biskupa, a govor o nezabludivosti unutar govora o osjećaju vjere i karizmi u Božjem narodu. Time se proširuje teološko shvaćanje papinskih dogmi, pri čemu se otkriva njihovo eklezijalno značenje – navedene se dogme odnose na papu kao pastira i učitelja u službi zajedništva i jedinstva.

Na kraju ću ponuditi jedno vlastito promišljanje o mogućim razlozima proširenja papinskih dogmi i značenju tih proširenja za današnje vrijeme.

Cljučne riječi: primat, nezabludivost, proširenje dogmi.

Edvard Punda svećenik je Splitsko-makarske nadbiskupije. Diplomirao je teologiju na Katoličkom Bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu 2003. Na Papinskom sveučilištu Gregorijana postiže licencijat 2007. iz fundamentalne teologije, a potom i doktorat 2011., na temu *La fede in Teresa d'Avila (Vjera kod Terezije Avilske)*. Od 2008.–2011. asistent je na Katedri Fundamentalne teologije Papinskoga Sveučilišta Gregorijana. 2011.–2017. duhovnik je u Centralnom Bogoslovnom Sjemeništu u Splitu. 2017.–2021. ravnatelj je Nadbiskupskog sjemeništa u Splitu, a od 2021. župnik konkatedralne župe Sv. Petra apostola u Splitu. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu od 2013. predaje predmete iz fundamentalne i dogmatske teologije, gdje je u znanstveno-nastavno zvanje docenta izabran 2017.

Unitatis fidei et communionis principium et fundamentum. Papinska služba prema obredima započinjanja petrovske službe rimskoga biskupa

nasl. prof. dr. sc. Ivan Šaško

Ordinarijat Zagrebačke nadbiskupije

Papinsku službu na sažet, ali simbolički snažan i euhološki bogat način ocr-tava liturgija uvođenja u papinsku službu rimskoga biskupa (*Ordo rituum pro ministerii Petri in initio Romæ episcopi.*) *Mandatum* i *ministerium* rimskoga bisku-pa je biti i očitovati "načelo i temelj jedinstva u vjeri i zajedništva u ljubavi" cijele Crkve. Vrijedno je, naime, uočiti da se i izbor rimskoga biskupa ucjepljuje u litur-gijski čin te da njegova služba započinje jedinstvenim spletom liturgijskih slavlja u kojima je moguće pronaći polazišta za razumijevanje papinske službe i vlasti. Obredni *itinerarium* po raznim *stationes*, euhološki izrazi i obrasci, oslonjeni na biblijsku i patrističku predaju, kao i simboli papinske službe (*pallium, anulus Pis-catoris, cathedra Lateranensis*) daju okvir za eklesiološko razumijevanje vlasti kao služenja, po uzoru na Krista Dobroga pastira.

Gljučne riječi: papa, obredi uvođenja u službu rimskoga biskupa, palij, prsten, katedra bazilike Sv. Ivana u Lateranu.

Ivan Šaško dvije godine teološkoga studija (1986.–1988.) završio je na Katoličkome bogos-lovnom fakultetu u Zagrebu te, kao pitomac Papinskoga zavoda *Germanicum et Hungari-cum*, nastavio studij u Rimu, najprije na Papinskome sveučilištu *Gregoriana* (1988.–1991.), a zatim na Papinskome liturgijskom institutu, gdje je 1994. postigao magisterij znanosti. Dok-torsku radnju iz liturgike obranio je 1997. Na Katedri za liturgiku KBF-a Sveučilišta u Zagrebu postaje: sveučilišnim asistentom 1996., višim asistentom 1999., docentom 2000., pročelnikom Katedre (2002. do 2007.), izvanrednim profesorom 2005. i naslovnim redovitim profesorom 2011. Od 2005., kao predsjednik Povjerenstva, radi na osnivanju Hrvatskoga katoličkog sveuči-lišta, gdje vrši službu prvoga (imenovanog) rektora (od 2008. do 2011.). Pomoćnim biskupom zagrebačkim postaje 2008., do kada djeluje kao zaposlenik KBF-a Zagreb. I dalje je prisutan u znanstvenome i stručnom djelovanju svojim priložima u teološkim i drugim časopisima, pre-davanjima na teološkim skupovima, u raznim formacijskim programima, obrađujući široki spektar tema iz liturgike.

Papa Franjo medijski i(li) doktrinarni revolucionar? Između percepcije i zbilje

izv. prof. dr. sc. Ivica Šola

Odjel za kulturologiju, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Zbog progrediranja svijeta kao simulakruma, kao kopije za koju ne postoji original, u Francuskoj se rodila ideja za jedan novi medijski proizvod. Radi se o bivšim novinarima *Libération* koji su željeli utemeljiti novi tip novinarstva kojeg su nazvali *slow journalism*, koji kreće "ratovati" protiv "vijesti bez memorije", vijesti koje gutamo, ali ih ne promišljamo, ne produbljujemo, ne analiziramo, pa, u krajnjem smislu niti ne razumijemo, ma koliko se činile jasnima i preciznima. Na tom tragu u ovom radu propitujemo izjave i geste pape Franje u kontekstu "vijesti bez memorije", nastojeći vidjeti je li to što papa Franjo govori ili čini, od homoseksualaca, brige za sirotinju, pasterala rastavljenih i ponovno oženjenih, odnosa prema medijima te drugih tema, nešto "revolucionarno" i "novo", što njegovi prethodnici nisu također na svoj način činili i govorili.

Ključne riječi: Simulakrum, memorija, mediji, papa Franjo.

Ivica Šola teologiju je diplomirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu 1995. Na Alfonsianumu u Rimu 1998. magistrirao je na temu iz židovske filozofske misli pod naslovom *I significati del concetto della decisione nella filosofia di Martin Buber*. Od 2008. godine radi i kao gost predavač na Odsjeku za komunikologiju Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Od iste godine godina redoviti je predavač na Komunikološkoj školi Matice hrvatske koja okuplja najbolje studente novinarstva sa Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu i Hrvatskih studija. 2012. godine doktorirao je na KBF-u u Zagrebu na temu *Etički aspekti filozofije Luigija Pareysona. Istina, sloboda, osoba*. Bavio se izdavačkim poduzetništvom: bio je predsjednik Nadzornog odbora *Glasa Slavonije* od 2009.–2011. Urednik posebnih izdanja *Glasa Slavonije* od 2004. do 2009., kao i zamjenik glavnog urednika. Predsjednik je odjela za medije Matice hrvatske u Osijeku. Kao publicist piše za mnoge dnevnike i revije u RH i inozemstvu (BIH, Švicarska, Slovenija...). Zaposlen je na Odjelu za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, gdje je predstojnik Katedre za medijsku kulturu u dva mandata, a predaje etiku medija i kolegije iz odnosa religije i kulture te medija i društva. Autor je više desetaka znanstvenih i stručnih članaka i knjiga. Izabran je u interdisciplinarnom području teologija i komunikacijsko-informacijskih znanosti. Živi s obitelji u Bilju kraj Osijeka. Oženjen je i otac dvoje djece.

Osporavani dijelovi *Amoris laetitia*

Hrvoje Vargić, mag. oec., mag. phil., doktorand
(Katoličko sveučilište Ivana Pavla II. u Lublinu, Poljska)
Zagreb

Izlaganje će se dotaknuti nekih dijelova pobudnice pape Franje *Amoris laetitia* koja su u katoličkoj javnosti izazvala najveće polemike, primjerice određene točke unutar osmoga poglavlja koje se odnose na pripuštanje pričesti rastavljenih i civilno ponovno vjenčanih parova. Teza koju izlaganje nudi je da ono što spomenute točke čini spornima, nerijetko je pogriješan okvir za tumačenje te pristup razumijevanju pobudnice *Amoris laetitia*. Smatrajući da je filozofija Karola Wojtyły prikladna za stvaranje interpretacijskoga okvira za tumačenje pobudnice, izlaganje će ukratko prikazati glavne uvide Wojtyłine filozofije kako bi poslužili za tumačenje onih mjesta pobudnice koja su u dijelu katoličke javnosti izazvala polemike. Poseban naglasak bit će na razjašnjavanju mjesta koja govore o pripuštanju pričesti rastavljenih i civilno ponovno vjenčanih.

Ključne riječi: Amoris laetitia, papa Franjo, dubia.

Hrvoje Vargić diplomirao je ekonomiju na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu i filozofiju na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove. Trenutno čeka obranu doktorske disertacije iz filozofije na Katoličkom sveučilištu Ivana Pavla II. u Lublinu (Poljska), na temu političke filozofije Dietricha von Hildebranda. Mentor mu je Alfred Wierzbicki, nasljednik Karola Wojtyły na Katedri za etiku. U znanstveno-istraživačkom radu bavio se temama iz područja etike i političke filozofije. Objavio je knjigu po naslovom *Amoris laetitia: vjernost ili lom. Od Wojtyły do pape Franje* u izdanju Salesiane. Objavio je i niz znanstvenih članaka u domaćim i međunarodnim časopisima te je suautor udžbenika iz vjeronauka za 2. razred gimnazije.

Pape trećeg tisućljeća i pitanje ređenja žena

izv. prof. dr. sc. Marijo Volarević

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

doc. dr. sc. Emanuel Petrov

Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Nakon Drugog vatikanskog sabora u Crkvi se sve više aktualizira pitanje pripuštanja žena svećeničkom ređenju. Sve glasnijim pritisak laičkih feminističkih krugova izvan, ali i unutar same Crkve, traži afirmaciju žena u svećeničkom staležu, shodno dostojanstvu svakog čovjeka i nasuprot bilo kakvoj diskriminaciji. Pape trećeg tisućljeća morali su pružiti adekvatan odgovor ovakvim zahtjevima. U njihovim istupima prepoznaje se itekako značajna uloga i dostojanstvo žene u Crkvi.

Progovarajući na više mjesta vrlo jasno o ovoj temi papa Ivan Pavao II., Benedikt XVI. i papa Franjo se zalažu za jednako dostojanstvo i prava svakog čovjeka, muškarca i žene, koje je utemeljeno na sakramentima kršćanske inicijacije. Ukoliko je bit hijerarhijskog svećeništva služenje i nesebično predanje, postoje brojne službe i mogućnosti kroz koje svaka žena može ostvariti vlastito poslanje Bogu na slavu, a na korist ljudima. Svaka žena ima privilegij vlastitog ostvarenja i služenja u supružništvu i majčinstvu, koje pape vide kao jedan vid svećeništva. Stoga s pravom smatraju da nije potrebno institucionalizirati svaku karizmu ili službu, bila ona muška ili ženska.

S druge strane, sasvim je pogrešno promatrati crkvene službe pod vidom moći i vlasti. Ukoliko je pak riječ o služenju na slavu Trojedinoga Boga i korist puka Božjega, laici u Crkvi baš kao i zaređeni službenici baštine isto Kristovo poslanje. Na taj se način ostvaruje jednako dostojanstvo i prava koja su muškarcima i ženama darovana u iskonu te su snagom otkupiteljske milosti, obnovljena u Isusu Kristu. Na tome, a ne na hijerarhijskoj moći ili vlasti, počiva svaka služba, bilo svećenika ili laika, bilo muškarca ili žene.

Ključne riječi: ređenje žena, diskriminacija, dostojanstvo, poslanje, Ivan Pavao II., Benedikt XVI., Franjo.

Marijo Volarević pročelnik je Katedre Moralnog bogoslovlja na KBF-u Splitu. Svećenik je Splitsko-makarske nadbiskupije. Doktorat iz moralne teologije postigao je na Papinskom Sveučilištu Lateran u Rimu na Institutu moralne teologije Alfonsiana 2010. Od tada predaje na KBF-u Splitu gdje je nositelj kolegija Socijalnog nauka Crkve. Uže područje znanstvenog

istraživanja vezano je za socijalni nauk Crkve, feminizam, rodnu ideologiju, bračnu i obiteljsku antropologiju. Upravo na te teme napisan je doktorat, knjiga i više znanstvenih članaka, te je održao više predavanja na međunarodnim i domaćim znanstvenim simpozijima. Također je bio gost predavač na KBF-u Zagrebu na poslijediplomskom studiju.

Emanuel Petrov je rođen u Zavidovićima. Filozofsko-teološki studij je završio na Vrhbosanskoj visokoj teološkoj školi u Sarajevu i Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu. Za svećenika Splitsko-makarske nadbiskupije zaređen je 2001. godine u splitskoj prvostolnici. Na Katoličkom teološkom fakultetu Sveučilišta Leopold-Franzens u Innsbrucku u Austriji 2008. godine obranio je doktorsku disertaciju na temu Sakramenti u djelima Ivana Pavla II. te stekao naslov doktora teologije. Nakon završenog studija je službovao kao župnik u Kaštel Sućurcu, a potom do danas župnik na Priku u Omišu. Od ak. godine 2015./2016. zaposlen je na Katedri Dogmatskog bogoslovlja na KBF-u u Splitu. Posebno se bavi proučavanjem teologije Ivana Pavla II., teološkom antropologijom i pneumatologijom. Koncem 2019. godine izabran je u znanstveno zvanje docenta, a od 2020. godine vrši službu pročelnika Katedre dogmatskog bogoslovlja pri istom fakultetu.

